

ABSTRAKTI

Ari Haasio

Sosiaalisesti vetäytyneiden tiedontarpeet Hikikomero-keskusteluryhmässä

Yhteystiedot: Ari Haasio, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, ari.haasio@seamk.fi.

Taustaa

Esitelmä perustuu tekeillä olevaan väitöskirjaani, joka käsittelee toiseuden vaikutusta tiedonhankintaan. Tutkimuksen aineisto perustuu 6910 Ylilaudan (<http://www.ylilauta.org>) Hikikomero-keskusteluryhmän viestiin. Ryhmä on kaikille avoin, anonyymi keskustelupalsta, jonka keskustelijoiden yhdistävänä tekijänä ovat muun muassa sosiaalinen vetäytyminen ja toiseuden (vrt. Bauman 1997) kokemus. Tutkittavana olevan kohderyhmän identiteettiä ja toiseuden ilmenemistä keskusteluryhmien puheessa on valotettu tarkemmin Zechnerin ja Haasion (2014) artikkelissa. Haasion ja Zechnerin (2014) mukaan sosiaalisesti vetäytyneiden nuorten identiteetti ja siihen liittyvä toiseus kulminoituvat sosiaalisten suhteiden vähyyteen, mielenterveysongelmiin, toimeentulovaikeuksiin sekä valtavirrasta poikkeavaan mieskulttuuriin.

Sosiaalisen vetäytymisen vaikutusta tiedonhankintaan ei aiemmin ole tutkittu ja toiseuden näkökulma tiedonhankintatutkimuksessa on Elfreda Chatmanin (1987, 1990, 1991, 1999) tutkimuksia lukuun ottamatta jäänyt melko vähälle. Nyt tekeillä olevassa väitöskirjassa pyritäänkin valottamaan toiseuden ja tiedonhankintaprosessin keskinäistä vaikutussuhdetta.

Tutkimuksen tavoitteet, metodi ja aineisto

Väitöstutkimukseni keskeisimpinä tavoitteina on vastata seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Minkälaisia tiedontarpeita keskusteluryhmässä toimivilla sosiaalisesti vetäytyvillä ihmisillä on? Kuinka sosiaalinen vetäytyminen vaikuttaa tiedontarpeisiin?
- 2) Mikä on vertaisryhmältä saatavan informaation merkitys tiedontarpeiden tyydyttäjänä ja tiedonmuodostuksessa? Minkä merkityksen internet ja erityisesti tarkasteltavana oleva keskusteluryhmä saa tiedonhankinnassa ja minkä tyyppistä tietoa (praktinen tieto, orientoiva tieto, vertaistuki) sieltä etsitään?
- 3) Millaisia yhteisöllisen tiedonmuodostuksen piirteitä sosiaalisesti vetäytyneiden toimintaympäristössä tämän virtuaalisen ympäristön osalta voidaan havaita? Mitkä tekijät edesauttavat yhteisöllistä tiedonmuodostusta ja kuinka se ilmenee?
- 4) Millaisiksi sosiaaliseen vetäytymiseen pyrkivien henkilöiden informaatiokäyttäytyminen muodostuu ja mitä esteitä sosiaalinen vetäytyminen aiheuttaa yksilön informaatiokäyttäytymiselle?

Sosiaalisen vetäytymisen voidaan olettaa vaikuttavan henkilön tiedonhankintakäyttäytymiseen laajemminkin. Tässä esitellään tutkimuksessa havaitut tiedontarpeet, jotka on luokiteltu 12 pääkategoriaan ja edelleen alakategorioihin. Tiedontarpeiden analyysi on tehty sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista sisällönanalyysistä noudattaen. Tiedontarpeiden sisällöllisen jaottelun lisäksi tarkastelun kohteena on ollut myös toiseuden ilmeneminen keskusteluryhmän tiedontarpeissa. Tutkimuksessa tiedontarpeet luokiteltiin ongelmanratkaisutietoa koskeviin tiedontarpeisiin ja orientoiviin tiedontarpeisiin. Lisäksi tiedontarpeita analysoitiin kvalitatiivisesti vertaistiedon merkityksen selvittämiseksi. Tiedontarpeita analysoitaessa luotiin myös nelijako autenttisiin, johdettuihin, täsmentäviin ja reaktiivisiin tiedontarpeisiin, jotka kuvaavat tiedonhankintaprosessin edetessä syntyviä uusia tiedontarpeita keskusteluryhmässä tapahtuvassa viestinnässä.

Tarkasteltavana oli kaikkiaan 446 keskustelulankaa, joissa oli yhteensä 6910 viestiä. Viestien määrä yhdessä keskustelulangassa vaihteli yhdestä (n=16) peräti 253 viestiin. Keskimäärin yhdessä langassa oli 15,5 viestiä aloitusviesti mukaan lukien. Vain 16 keskusteluavaukseen (3,6 % kaikista keskusteluryhmän viestiketjuista) ei tullut lainkaan kommentteja.

Havaitut tiedontarpeet

Kaikkiaan keskusteluryhmässä tunnistettiin 1041 erilaista tiedontarvetta, jotka jakautuivat pääteemoittain taulukossa 1 esitetyllä tavalla.

Taulukko 1. Sosiaalisesti vetäytyneillä henkilöillä esiintyneet tiedontarpeet Hikikomero-keskusteluryhmässä

Tiedontarpeen aihe	Tiedontarpeiden lukumäärä	% kaikista tiedontarpeista
Raha, toimeentulo, asuminen ja arjen askareet	192	18,4
Terveys ja sairaus	160	15,4
Sosiaalinen vetäytyminen ja hikikomori-ilmiö	107	10,3
Vapaa-aika ja harrasteet	102	9,8
Seksi, seurustelu ja vastakkainen sukupuoli	98	9,4
Opiskelu, työ ja armeija	87	8,4
Sosiaaliset suhteet ja perhe	78	7,5
Yhteiskunta ja henkiset kysymykset	73	7,0
Fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet	51	4,9
Kuolema	48	4,6
Nautintoaineet ja päihteet	30	2,9
Muut tiedontarpeet	15	1,4
<i>Yhteensä</i>	<i>1041</i>	<i>100</i>

Keskeisistä tiedontarpeita herättäneistä teemoista korostuvat yhtäältä toimeentuloon ja asumiseen, mielenterveyteen ja toisaalta, vastakkaiseen sukupuoleen ja seksiin liittyvät tiedontarpeet. Tunnusomaista Hikikomeron keskusteluissa esitetyille tiedontarpeille on myös tiedontarpeiden liittyminen ”komeroitumisen” kulttuuriin ja omaan itseen.

Merkillepantavaa on, että tiedontarpeissa ei esiintynyt käytännössä lainkaan perinteiseen mieskulttuuriin liittyviä tiedontarpeita, kuten esimerkiksi urheilua tai autoja. Sen sijaan teemat, kuten itsemurha, sosiaaliturvan hyväksikäyttö, mielenterveysongelmat jne. representoivat toiseuden kokemusta tiedontarpeiden saralla.

Tiedontarpeet luokiteltiin myös autenttisiin, johdettuihin, reaktiivisiin ja täsmentäviin tiedontarpeisiin

Autenttinen tiedontarve on tyypiltään perinteinen ongelmanratkaisutietoa vaativa tilanne tai orientoivan tiedon tarve, joka esitetään muille keskusteluryhmän seuraajille tietämyksessä olevan aukon täydentämiseksi. *Johdettu tiedontarve* on tyypiltään sellainen, joka syntyy keskusteluryhmässä liittyen teemaan, mutta vieden keskustelun täysin uuteen aiheeseen.

Täsmäntävä tiedontarve on tyypiltään sellainen, jossa halutaan täsmennystä ongelmaan, jotta siihen voidaan vastata. *Reaktiivinen tiedontarve* on esimerkki tiedontarpeesta joka syntyy aiemmin saadun informaation tai edeltävän keskustelijan esittämän tiedontarpeen pohjalta.

Yhteenvetoa

Sosiaalisesti vetäytyneet keskustelupalstan käyttäjät muodostivat eräänlaisen virtuaalimaailmassa kommunikoivan ”pienen maailman”, jonka tiedontarpeiden osalta korostui vertaistiedon tarve ja luottamus siihen. Auktoriteeteilta, kuten viranomaisilta ei haluttu tai uskallettu kysyä vastausta. Nämä havainnot tukevat Savolaisen (1993, 1995) teoriaa, jonka mukaan elämäntapa ohjaa tiedonhankintaa sekä vahvistavat Chatmanin (1987, 1990, 1991) näkemystä ”pienen maailman” ja yhteisen tilan jakamisen merkityksestä tiedonhankinnan luotettavuutta ja lähteiden valintaa korostavana tekijänä. Kontribuutiona aiempiin havaintoihin voidaan huomata toiseus tiedonhankintaan keskeisesti vaikuttavana tekijänä.

Lähteet

Bauman, Z. 1997. Sosiologinen ajattelu. Suom. Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.

Chatman, E. 1987. The information world of low-skilled workers. *Library and Information Science Research*, 9(4), 265-283.

Chatman, E. 1990. Alienation theory: Application of a conceptual framework to a study of information among janitors. *RQ*, 355-368.

Chatman, E. 1991. "Life in a small world: Applicability of gratification theory to information-seeking behavior." *Journal of the American Society for Information Science* 42 (6), 438-449

Chatman, E. 1999. A theory of life in the round. *Journal of American Society of Information Science* 50 (3), 207-217.

Haasio, A. & Zechner, M. 2014. Identiteettipuhetta Hikikomero-keskustelufoorumilla. Teoksessa Gissler, Mika & Kekkonen, Marjatta & Känkänen, Päivi & Muranen, Päivi & Wrede-Jäntti, Matilda (toim.) Nuoruus toisin sanoen – Nuorten elinolot vuosikirja 2014. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. URN:ISBN:978-952-245-996-1. (ilm. 11/2014).

Savolainen, R. 1995. Everyday life information seeking: approaching information seeking in the context of way of life. *Library & Information Science Research* 17(3), 1995, 259-294

Savolainen, R. 1993. Elämäntapa, elämäntiete ja tiedonhankinta. Arkielämän ei-ammattillisen tiedonhankinnan viitekehyksen hahmottelua. Kirjastotieteen ja informatiikan laitos. Julkaisuja n:o 39. Tampere: Tampereen yliopisto.